

Всесвітня історія Група 201

Урок 20. Період розрядки

Всесвітня історія Т.Ладиченко

Параграф 23 ст.122-126 опрацювати

Домашнє завдання

Письмово ст. 125 записати в конспекті

Початковий рівень ст. 125 завдання 1- хронологічне;

Середній рівень ст. 125 завдання 1- інформаційне;

Високий рівень ст.125 завдання 1-5 логічне;

<http://www.myshared.ru/slide/1075401/>

ПОЛІТИКА «РОЗРЯДКИ» МІЖ СХОДОМ ТА ЗАХОДОМ 1962 — 1975 рр.

Друга світова війна досить суттєво змінила міжнародну ситуацію у світі. Протистояння двох військово-політичних блоків — НАТО та Варшавського договору, на чолі зі США й СРСР, сформувало біполярну структуру міжнародних відносин. Про цілковитий розрив між вчорашніми союзниками та фактичний початок «холодної війни» уперше відкрито заявив прем'єр-міністр Великобританії У. Черчілль. У своїй промові в м. Фултоні (США) 5 березня 1946 р. він закликав створити англо-американський військовий союз для боротьби з СРСР та планами експорту комунізму в капіталістичні країни. У свою чергу проголошення «доктрини Трумена» означало перехід до здійснення жорсткого тиску по відношенню до Радянського Союзу, а «план Маршала» сприяв розгортанню «холодної війни» і росту напруги в Європі [3, с. 10].

До початку 50-х рр. в ідейно-політичному та військовополітичному відношенні світова спільнота виявилася розділеною на два табори протистояння. Розробивши ідеологічне обґрунтування своїх позицій, США оголосила себе захисником вільного світу, а СРСР, у свою чергу, — основою миру, демократії та соціалізму. «Холодна війна» характеризувалася підсиленням недовіри між великими державами, форсуванням гонки озброєння, створенням військових блоків, використанням сили та погроз щодо задоволення певних потреб у міжнародних відносинах, відмовою від урегулювання суперечливих питань шляхом переговорів та інші [1, с. 25].

Конфронтаційність між ворогуючими державами стала основою глобальної зовнішньополітичної стратегії. Така позиція тримала в напрузі весь світ, який був розділений на сфери «життєвих інтересів» двох супердержав. 143 Але вже після кубинської кризи світ вступив у тривалий період розрядки, який тривав аж до середини 70-х рр. XX століття. Між ворогуючими блоками з'явилися контакти, а деякі важливі джерела конфліктів на певний час були поставлені під контроль. Найважливішим у цей період була нормалізація ситуації в основному регіоні світу — у Європі [2, с. 76].

Причин для поліпшення клімату відносин було дуже багато. Важливим фактом стало те, що великі держави почали серйозно сприймати існуючий у Європі стан справ: у Західній Європі міжнародне становище стабілізувалося; небезпека перемоги комунізму відійшла на задній план; створення НАТО та високі темпи економічного росту породжували почуття повної безпеки. В

ідеологічному плані новий тон був заданий у 1956 р. XX з'їздом КПРС. На ньому були підкреслені можливості мирного співіснування між капіталістичними й комуністичними країнами.

Отже, кубинська криза продемонструвала необхідність здійснення тісних контактів між лідерами Вашингтона й Москви. У 1963 р. був підписаний договір про заборону атомних випробувань. Договір забороняв усі випробування в атмосфері, у космічному середовищі та під водою. Контроль над озброєнням став підсумком і складовою частиною подальшого послаблення напруженості. Найважливішим засобом обмеження озброєнь став договір ОСВ-1, який був підписаний у 1972 р. Згідно з ним обидві супердержави відмовлялися від виробництва оборонних систем проти даного виду зброї. У 1974 р. Вашингтон і Москва домовилися зменшити число протиракетних систем до однієї [5, с. 42].

Головним елементом розрядки стала нормалізація ситуації в Європі. Велике значення мало вирішення проблеми Німеччини й Берліну. 12 серпня 1970 р. Радянський Союз та Західна Німеччина підписали Московський договір. Сторони брали на себе обов'язки не застосовувати силу щодо зміни існуючих в Європі кордонів, включаючи кордони між Польщею й Східною, і Західною Німеччиною. Цей договір поклав основу для заключення подібних домовленостей із Польщею та Східною Німеччиною. 144 У період розрядки зустрічі у верхах між Сходом та Заходом ставали все більш звичайним явищем. Хрущов і Кеннеді зустрічалися лише двічі — у Відні в 1961р., як і Джонсон із Косигінім — у Гласборо в 1967 р. У 70-х рр. зустрічі у верхах проходили щорічно. Найбільшим успіхом можна вважати візит Ніксона в Москву в 1972 р., у ході якого був підписаний договір ОСВ – 1 і ряд інших домовленостей. Ніксон і Брежнєв повторно зустрічалися в 1973 і 1974 рр., а Форд і Брежнєв провели переговори у Владивостоці в листопаді 1974 р. Ця зустріч виявилася останньою на багато років вперед, не беручи до уваги саміту в Гельсінкі 1975 р. [4, с. 121].

Символічно, що розрядка в Європі досягла апогею в ході проведення в серпні 1975 р. в Гельсінкі Наради щодо безпеки й співробітництва в Європі. Підписання Заключного акту закріпило досягнуті з Західною Німеччиною домовленості. Із позиції Радянського Союзу першопочатково значення мало підтвердження таким шляхом статус-кво в Європі. Заключний акт також проголошував деякі принципи економічного й культурного співробітництва, які в цілому були притаманні політиці США.

Причин розрядки було досить багато. Це, перш за все, кубинська криза, яка показала можливість попередження прямих конфліктів між обома супердержавами. Ніхто не був зацікавлений у діях, що привели б до війни. Політика розрядки давала СРСР певні переваги. Москва зуміла не тільки забезпечити непорушність кордонів у Східній Європі й домогтися визнання її своєю сферою інтересів; крім того, Радянський Союз уперше безпосередньо отримав статус супердержави нарівні зі Сполученими Штатами Америки. Це стало очевидним на прикладі численних зустрічей на вищому рівні та заключних домовленостей між СРСР і США.

Насправді ж Радянський Союз міг бути суперником для США лише в одній сфері — військовій. Очевидно те, що Союз плекав надії на досягнення рівня капіталістичної супердержави й у сфері економіки. Хрущов надіявся на це. Так, у 1959 р. він обіцяв, по життєвому рівню населення 145 СРСР наздожене США

не пізніше, як через 12 років. Але цього так і не відбулося [2, с. 23]. Після 1975 р. ця політика втратила свою динаміку. Відносини між Заходом і Сходом, у першу чергу між Сполученими Штатами та Радянським Союзом, згодом стали настільки напруженими, що багато хто вважав, начебто знову повернулася «холодна війна», і все більше ставало тих, хто переконував, що вона й не припинялася.